

De Koerier

nr. 104, maart 2025

Werkgroep jongeren,
hulp bij verjonging

Podcast
moord op
Marietje Kessels

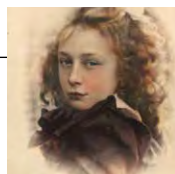
Heemkunde
en Levendig
Brabant

🏠 *Hoeve Klein Zijtaart is samen met andere boerderijen beschreven in 'Boerderijen en bewoners in Veghel, Eerde, Zijtaart en Mariaheide, een historische, genealogische en bouwkundige beschrijving'. Zie pagina 32.*

 **Brabants
Heem**

Inhoud

Werkgroep jongeren, hulp bij vernieuwing en verjonging	4
Afscheidsrede prof. dr. Arnoud-Jan Bijsterveld	9
De rol van heemkunde bij Levendig Brabant	10
Podcast als zoektocht naar moord op Marietje Kessels	18
Heemkundekring Onsenoort met de muziek mee	22
Eeuwenoude stadskarten ingekleurd	26
Knippenbergprijs 2025: immaterieel erfgoed	30
Maria Magdalenakerk van Geffen	31
Boerderijen en bewoners in Veghel, Eerde, Zijtaart en Mariaheide	32
Onderscheidingen Brabants Heem	34
Agenda en jubilea	42

Van vrijwilligers, voor vrijwilligers

Geachte lezer,

De steen der wijzen is nog niet gevonden als het gaat om jongeren meer te betrekken bij heemkunde en erfgoed. Een nieuwe gevormde werkgroep van Brabants Heem gaat er wel mee aan de slag en gaat hulp bieden. Het zijn vooral jongeren die zich daarvoor beschikbaar stellen, zo is te lezen in deze uitgave van De Koerier. Met daarin ook ruim aandacht voor de themabijeenkomst in het provinciehuis, waar ook al jongeren op het programma stonden.

‘Levendig Brabant’ heeft de nota van de provincie over samenwerking op tal van terreinen. Een mooi voorbeeld daarvan is de heemkundekring Onsenoort die samen met muziekverenigingen uit drie dorpen een evenement opzette waarin verhalen over de bevrijding werden gecombineerd met muziek.

Aantrekkelijk voor jongeren zijn moderne media, zoals een podcast. Het BHIC wijdt in een serie podcasts aandacht aan de brute moord op Marietje Kessels in 1900 in Tilburg. Daarmee zouden heemkundekringen ook aan de slag kunnen, zo kunt u in deze uitgave lezen. Daarin nog vele andere onderwerpen.

Veel leesplezier!

Zeeland, maart 2025

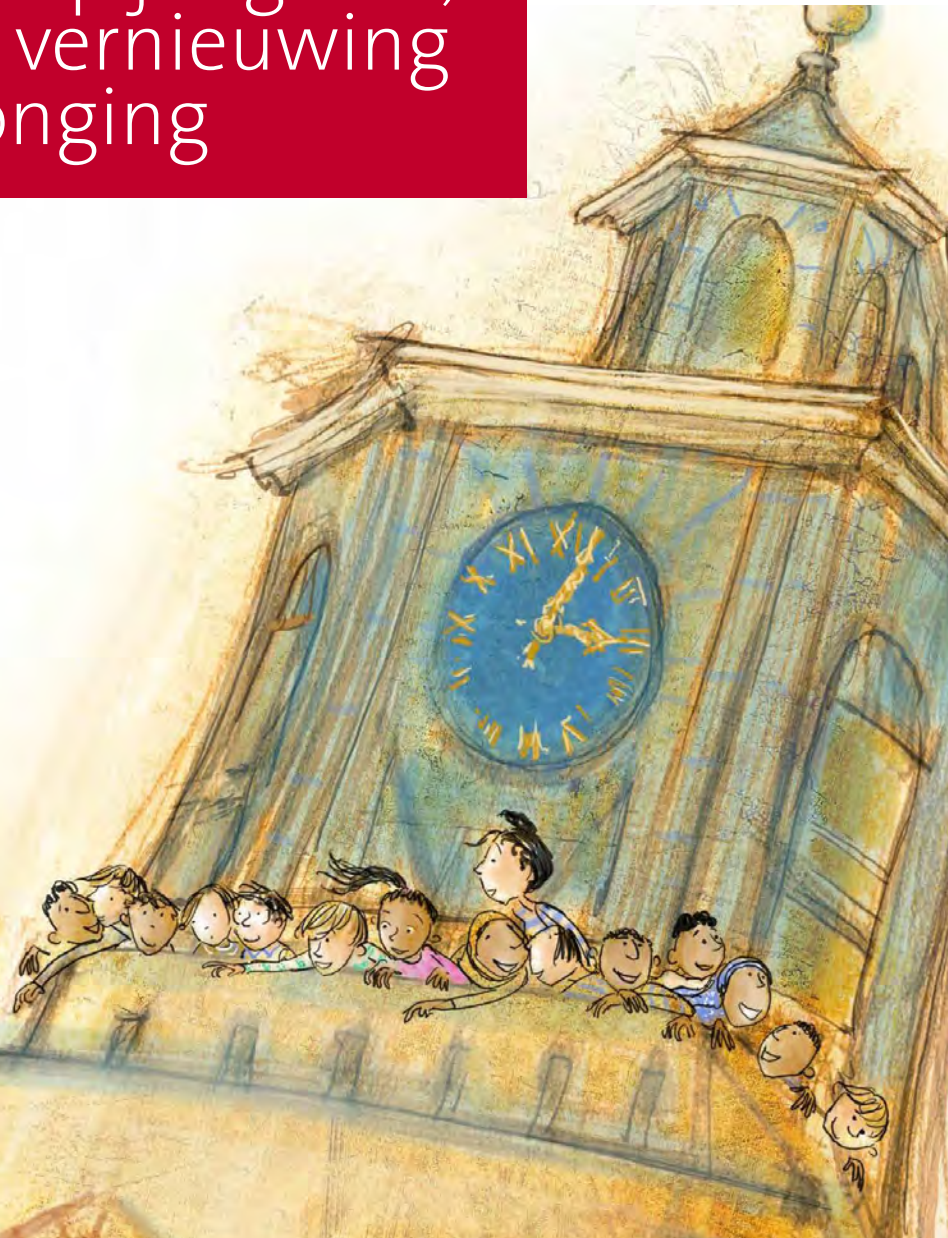
Tjeu van Ras

tjeuvanras@brabantsheem.nl

De volgende uitgave komt uit in juni 2025.

Kopij dient uiterlijk maandag 2 juni 2025 binnen te zijn.

Werkgroep jongeren, hulp bij vernieuwing en verjonging

Illustratie Jeugdcanon 'Peperbus' van Els van Egeraat.
(foto website www.jeugdcanon.nl)

door Bart van Eekelen

Het thema verjonging staat bij Brabants Heem al enkele jaren op de agenda. Het gaat daarbij om verjonging van het bestuur van heemkundekringen en erfgoedverenigingen, maar meer nog het voor jongeren aantrekkelijker maken van de activiteiten. Een werkgroep gaat nu aan de slag om na te gaan hoe dat concrete vorm kan krijgen.

Brabants Heem heeft eerder al stappen gezet, zoals een studiemiddag bij de Raad van Aangeslotenen in 2023 en de themamiddag op het voorjaarsoverleg in 2024, aangevuld met informatie en tips in artikelen in De Koerier. Brabants Heem wil nu met deze nieuwe werkgroep op een meer interactieve en *hands on*-wijze heemkundekringen gaan helpen.

Bij veel besturen is het water tot aan de lippen gestegen door een gebrek aan verjonging. Er zijn bijvoorbeeld te weinig bestuursleden of werkgroepleden en opvolging vinden is moeilijk, waardoor de continuïteit van de werkzaamheden of activiteiten onder druk komt te staan. Als tegelijkertijd met vernieuwing ook verjonging kan plaatsvinden, is daarmee op de middellange termijn het voortbestaan van de vereniging en van de activiteiten geborgd. Maar hoe pak je dat aan en waar begin je?

Expertise

De werkgroep heeft een dynamische samenstelling. Hierin zijn verschillende expertises gebundeld van externe professionals en ervaringsdeskundigen uit het veld, waaronder leden van de doelgroep, namelijk jongeren zelf. Aan de werkgroep werken onder andere mee de Erfgoedbende en leden uit het Land van Cuijk en Bergen op Zoom. Zij zijn er om te helpen bij verschillende vraagstukken en kunnen dankzij hun uiteenlopende achtergronden op verschillende manieren helpen. De werkgroep kan tips geven, kritisch meekijken, nieuwe ideeën aandragen, afgestemd op de individuele noden en wensen van uw eigen heemkundekring.

In wisselende samenstelling, afhankelijk van de hulpvraag, zullen de leden aanwezig zijn in de regio's, West, Baronie, Midden, De Kempen, Rondon Elde, Noord-oost en De Peel. Dat biedt de mogelijkheid om één op één-tips en ervaringen uit te wisselen en om kennis direct toe te passen. Bijvoorbeeld door het eigen activiteitenprogramma tegen het licht te houden, de eigen website eens gedetailleerd onder de loep te nemen of een werkplan voor verjonging te schrijven. Onderwerpen waarover expertise aanwezig die aangesproken kan worden, zijn sociale media, jonge bestuurders, collecties, digitalisering, werving, activiteitenprogramma's, samenwerkingen en communicatie(beleid). Om op de bestaande behoeftes te kunnen inspelen, zullen zij op afroep beschikbaar zijn en naar uw regio toekomen.

Eén op één-tips en ervaringen uitwisselen

Samenstelling

De werkgroep bestaat uit:

- Twee jonge bestuursleden van de Historische Kring Land van Cuijk, Stef Coenen en Laura de Kinkelder. Zij zijn bereid om een helpende hand toe te steken. Deze kring is volgens de media "booming met jonge frisse gezichten" dankzij "het jongste bestuur ooit". Voorzitter van de Historische Kring Joep Baltussen was onder meer te gast bij de Raad van Aangeslotenen eind 2023 en Laura de Kinkelder kunt u kennen van de Raad van Aangeslotenen in juni 2024, waar zij sprak over verjonging van het communicatie- en activiteitenbeleid. Lees De Koerier van december 2023.
- De Werkgroep Jeugd van de Geschiedkundige Kring van Stad en Land van Bergen op Zoom. Deze werkgroep presenteerde zich recent nog op de Raad van Aangeslotenen (2024), waar bestuurslid Elvira Adriaansen sprak over hun jeugdactiviteiten gericht op basisschoolleerlingen, waaronder de leskist die ze ontwikkeld hebben, waarmee ze tientallen scholen bedienen, en de Jeugdcanon. In januari 2025 was het zover: de lancering van de website www.jeugdcanon.nl. Hierop staan informatieve teksten voor kinderen over historische locaties of gebeurtenissen in de gemeente Bergen op Zoom, geschreven in taal en op niveau van kinderen bovenbouw basisonderwijs, en lessuggesties voor leerkrachten.

► Jongeren waren het thema van de Raad van Aangeslotenen van herfst 2023. (foto Tjeu van Ras)

De site bevat ook prachtige tekeningen en kleurplaten van Els van Egeraat, wat mede dankzij subsidie van Brabants Heem mogelijk is gemaakt.

- De bestuursleden van de Erfgoedbènde sluiten ook aan bij de werkgroep. De Erfgoedbènde is het onafhankelijke jongerenpanel van Erfgoed Brabant. Ze zijn in het leven geroepen om meer aandacht te geven aan hoe jongere generaties denken over erfgoed en hoe je deze jongeren kunt betrekken bij erfgoed. Ze willen laten zien dat erfgoed iets is dat mensen van alle leeftijden aangaat, en ze willen een breed publiek voor erfgoed enthousiasmeren. Ze denken daarom graag met heemkundekringen mee over passende activiteiten, thema's, profilering en jongerenbereik.

De Erfgoedbènde zet zich in om jongeren (ca. 18-35 jaar) te betrekken en te representeren bij het erfgoed van de provincie Noord-Brabant (en daarbuiten). Het bestuur van de Erfgoedbènde bestaat uit jonge professionals. Elk van hen denkt vanuit een eigen specialisme of achtergrond – bij musea, provincies, gemeenten en een enkeling in de financiële sector – mee. ►

Erfgoed bènde

◀ Groepsfoto leden Erfgoedbènde.
(foto Bart van Eekelen)

Hierdoor kunnen heemkundigen voor allerlei aspecten die bij het draaiende houden van een heemkundekring bij hen terecht kunnen, van digitalisering tot financiën, van verjonging tot de weg vinden naar publieke instanties.

De Erfgoedbènde organiseert eigen activiteiten zoals symposia, workshops, kroegcolleges, pub-quizzes en excursies. Ze gaan – o.a. via brainstormsessies – in gesprek met culturele organisaties over onder andere het betrekken, bereiken en enthousiasmeren van een nieuwe (jongere) doelgroep. Daarbij kan het gaan over het bereiken, het werven of aanspreken van jongere doelgroepen, zowel online als offline.

En nu?

De werkgroep komt naar u toe om te helpen. Spreek uw regiovertegenwoordiger van Brabants Heem aan als u de hulp wilt inroepen van de jongerenwerkgroep of als u een onderwerp besproken wilt hebben in uw regio. Dan wordt er samen bekeken welke expertise er nodig is en wanneer die beschikbaar is.

Bart van Eekelen is bestuurslid van Brabants Heem

Roep de hulp in van de jongerenwerkgroep

Afscheidsrede prof. dr. Arnoud-Jan Bijsterveld

Na 25 jaar de bijzondere leerstoel Cultuur in Brabant aan Tilburg University te hebben bekleed, gaat Arnoud-Jan Bijsterveld met emeritaat. Op vrijdag 2 mei a.s. spreekt hij een openbare afscheidsrede uit, waarbij iedereen welkom is, gevolgd door een receptie.

De afscheidsrede heeft als titel *Radicaal voor het levensverhaal. Geschiedenis als narratieve verwerking*.
Plaats: Aula, Cobbenhagen Building, Tilburg University.
Tijdstip: vrijdag 2 mei, 16.15 u precies.

De leerstoel werd in 1993 mede ingesteld door de Stichting Brabants Heem en wordt sinds 2014 beheerd door Erfgoed Brabant. De leerstoel wordt gefinancierd door de Provincie Noord-Brabant. Vanaf 1999 heeft Arnoud-Jan talloze lezingen gegeven voor heemkundekringen en hebben honderden heemkundigen en anderen zijn cursus Regionale geschiedenis in Brabant gevolgd. Daarnaast was hij onder meer betrokken bij de organisatie van de Brabantse Dag van de Volkscultuur, de Knippenbergprijs en was hij vanaf 1995 redactielid van het tijdschrift Brabants Heem, nu InBrabant.

Donatie

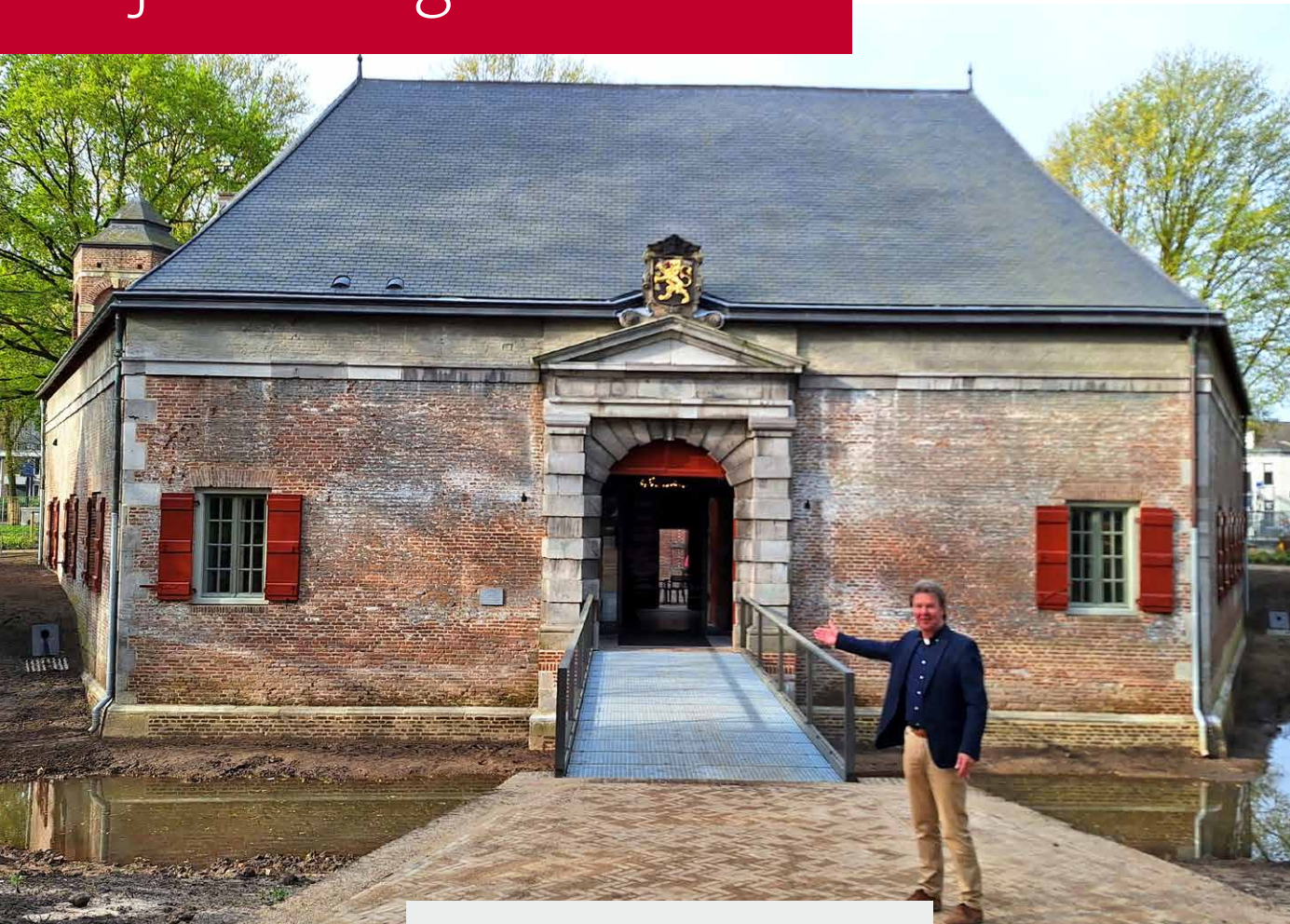
Ook in de erfgoedwereld zijn veel mensen met autisme actief. In plaats van cadeaus stelt Arnoud-Jan Bijsterveld daarom een donatie op prijs aan *Imagine Support*, een initiatief van Amarant, werkzaam in heel Brabant. Hier werken mensen met een normale begaafdheid en autisme. Een gift kan overgemaakt worden naar rekeningnummer NL21 RABO 0151 2324 74 van Stichting Amarant te Tilburg onder vermelding van 22000-1529700.

Aanmelden voor de afscheidsbijeenkomst kan via een link die in april wordt opgenomen in de digitale Nieuwsbrief van Erfgoed Brabant.

▶ Prof. dr. Arnoud-Jan Bijsterveld.
(foto Maurice van den Bosch)

De rol van heemkunde bij Levendig Brabant

📍 Museum Kruithuis.
(foto Kring Vrienden van
's-Hertogenbosch)

Samen – cultuur, erfgoed,
sport en vrije tijd –
zijn wij dé plus op het
Brabantse leven.

door Ineke Strouken

Om meer duidelijkheid te krijgen over het provinciale beleidskader 'Levendig Brabant' en de rol van heemkundekringen en Brabants Heem bij de uitvoering ervan, heeft Brabants Heem op maandag 13 januari een bijeenkomst over dit onderwerp gehouden. Hierbij was gedeputeerde Bas Maes aanwezig.

Centrale vraag op deze bijeenkomst was volgens voorzitter Henk Hellegers van Brabants Heem: Brabants Heem is betrokken geweest bij de rondetafelgesprekken, maar nu is de vraag 'wat wordt er van ons verwacht'. Onder voorzitterschap van Martin Hoondert, hoogleraar Muziek, Religie en Rituelen aan de Universiteit Tilburg, probeerden de aanwezigen daar een antwoord op te krijgen. Hoondert benadrukte dat erfgoed altijd betekenis moet hebben, anders verdwijnt het.

Levendig Brabant

De eerste vraag was natuurlijk: Waar staat 'Levendig Brabant' voor? Met 'Levendig Brabant' wil de provincie een bijdrage leveren aan de gezondheid en brede welvaart van de Brabanders. Het is een langetermijnvisie op cultuur, erfgoed, sport en vrijetijd.

Wat wil de provincie er mee bereiken?

- Een levendig Brabant voor iedereen.
- Een onderscheidend Brabant waar traditie en innovatie samengaan.
- Met creatief, innovatief, inspiratie en verbeeldingskracht bijdragen aan de maatschappelijke opgaven van de provincie.

De vier doelen zijn: 1. Passend aanbod, 2. Inclusief aanbod, 3. Innovatie en vernieuwing, 4. Maatschappelijke opgaven. ➤

Hoe vertaalt zich dat dan naar erfgoed en de heemkundekringen?

Gedeputeerde Bas Maes gaf wat voorbeelden.

- Passend aanbod
 - Vertellen van de vier verhaallijnen van Brabant
 - Bijdragen aan de instandhouding van cultureel erfgoed
 Voorbeeld: ontwikkelen, borgen en delen van erfgoedkennis met partners
- Inclusief aanbod
 - Versterken van de erfgoedparticipatie
 Voorbeeld: Museumschatjes, waarbij scholen gratis naar een museum gaan
- Innovatie en vernieuwing
 - Beheren, vernieuwend presenteren en ontsluiten van collecties
 Voorbeeld: toegankelijk maken via de Brabant Cloud
- Maatschappelijke opgaven
 - Erfgoed verbinden met maatschappelijke opgaven
 Voorbeeld: Cultuurhistorische waardenkaart en het erfgoedbeleid verankeren in ruimtelijke opgaven

De rol die de provincie voor zichzelf ziet bij de uitvoering van 'Levendig Brabant' is:

- Richting geven en regie nemen op bovengemeentelijke ontwikkelingen.
- Beweging stimuleren onder andere waar het gaat om kennis en netwerken.
- Ontwikkelingen mede mogelijk maken met als doel aan te sluiten bij waar in Brabant behoefte aan is.

Kansen

Gedeputeerde Bas Maes zag in 'Levendig Brabant' veel kansen voor de heemkundekringen en Brabants Heem. Wat wordt er volgens de provincie al door de kringen gedaan?

- Brabants Heem en de kringen zorgen door het organiseren van de bijeenkomsten en lezingen al jaren voor een groot netwerk.
- Door het Brabants Erfgoed Weekend met andere (historische) verenigingen is ingezet op het vergroten van het publieksbereik.
- Er is een ontwikkeling om heemkunde te verbreden met erfgoedtoerisme, dialect, archeologie, immaterieel erfgoed, volkscultuur, monumentenzorg en ruimtelijke ordening.
- De kringen leveren samen met Erfgoed Brabant een innovatieve bijdrage aan de digitalisering van lokale collecties.

► Leden van het discussieforum v.l.n.r.: gedeputeerde Bas Maes, secretaris Leo Koenraads van stichting Brabantse Boerderij, voorzitter Henk Hellegers van Brabants Heem, directeur Patrick Timmermans van Erfgoed Brabant, Harry van Delft van de Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch, gespreksleider Martin Hoondert van Tilburg University. (foto Tjeu van Ras)

Wat kunnen ze nog meer doen?

- Om het Brabantse Erfgoed ook door te blijven geven aan volgende generaties ziet de provincie als belangrijkste opgave het vergroten van het publieksbereik door een passend en inclusief aanbod.
- Hoe kijken de lokale kringen naar hun toekomst en waar liggen ondersteuningsbehoeften? Bas Maes refereerde hierbij aan het behoeftenonderzoek dat Brabants Heem gaat uitvoeren onder haar achterban.
- De ondersteuningsbehoeften van de kringen zijn leidend en kunnen invloed hebben op de opgaven passen en inclusief aanbod. ►

Heemkundekringen moeten zich richten op het enthousiasmeren voor lokaal erfgoed.

Twee voorbeelden

Tot zover de theorie, maar hoe werkt deze provinciale visie in de praktijk? Tijdens de bijeenkomst kwamen twee voorbeelden aan bod. Hoe kan samenwerking worden gevonden met partners met een aanvullende expertise? Zijn er al bestaande initiatieven waarbij kan worden aangesloten?

De Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch – vertegenwoordigd door Harry van Delft – bestaat 50 jaar. De Kring heeft ongeveer 1850 leden en vertelt met 350 vrijwilligers het verhaal van de Bossche cultuurhistorie. Dat doet de Kring door middel van rondleidingen door de stad en vaartochten over de Binnendieze. Jaarlijks begeleiden ze tussen de 160.000 en 180.000 bezoekers. De inkomsten die ze daarmee genereren stelt hun in staat om 10 medewerkers (6 fte) in dienst te hebben. 'Wij zijn een stichting, maar werken bedrijfsmatig'. Door deze manier van werken is het mogelijk om een kenniscentrum met een indrukwekkend aantal werkgroepen en een museum – Museum Kruithuis – te runnen.

Brabantse Boerderij.
(foto Ton Fischer)

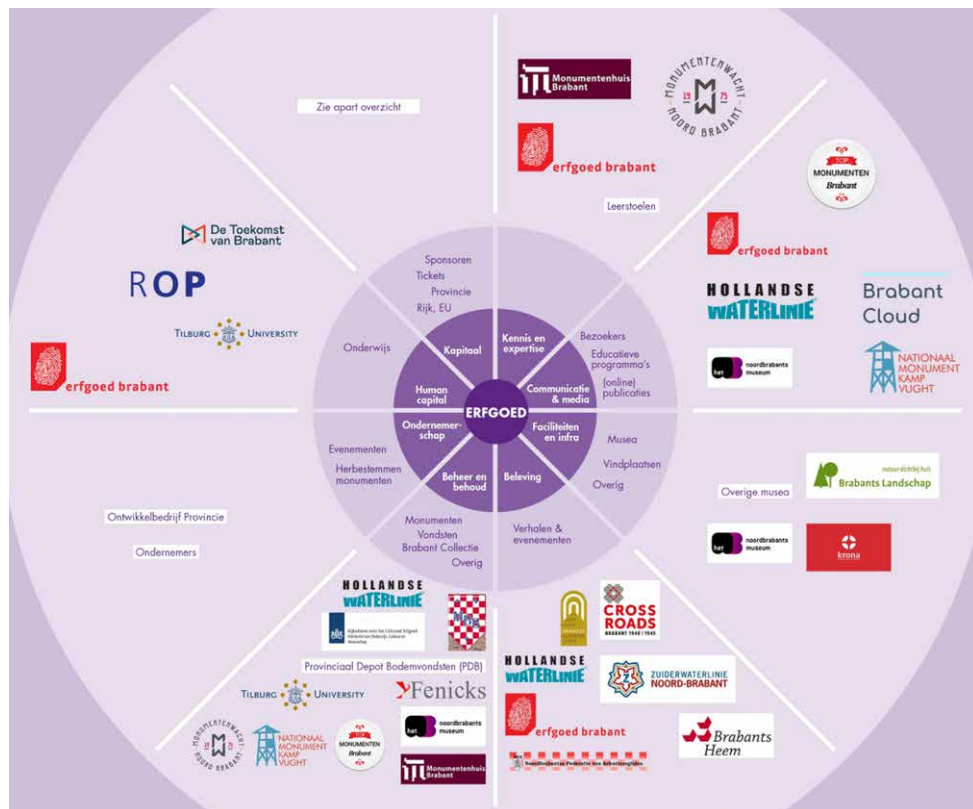
De Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch is een bijzondere heemkundekring waar kennis over de stad vertaald wordt in het museum en in toeristische producten. Dat lukt hen al 50 jaar door de passie van de leden voor hun stad en het teamgevoel dat de organisatie koestert. Hun motto is:

'Wij vieren de liefde voor onze stad!'
Met hun werkwijze zijn ze een voorbeeld van hoe 'Levendig Brabant' al 50 jaar in praktijk gebracht wordt.

'Wij vieren de liefde voor onze stad!'

Landelijk erfgoed

Het tweede voorbeeld ging over het werk van de Stichting de Brabantse Boerderij. Secretaris Leo Koenraads vertelde hoe deze stichting het borgen van het Brabants landelijk erfgoed en dan met name de boerderijen en hun biotoop probeert te behouden voor de toekomst. De Brabantse Boerderij is voortgekomen uit de Boerderijencommissie van Brabants Heem.

De stichting kent zo'n 350 vrienden die regelmatig bij elkaar komen op de jaarlijkse vriendendag en op bijeenkomsten om van goede voorbeelden van restaureren van boerderij en erf te leren. Daarnaast is de stichting betrokken bij de uitgave van een aantal boeken zoals 'Het steenen hujs met gebinte, stal ende schuren'.

Met Brabants Heem reikt de Brabantse Boerderij jaarlijks de Boerderij Pluim uit voor een voorbeeld van restauratie en/of herbesteding met behoud van traditionele elementen. Belangrijk zijn de megaprojecten zoals de herplaatsing van Vlaamse schuren, het behoud van heggenvlechten en een project dat bijna van start gaat, de kwaliteitsverbetering van het Beekdal Beerze (een gebied tussen Oirschot en Boxtel). Momenteel werkt de stichting ook aan een nieuwe versie van het Manifest Brabants Landelijk Erfgoed. Op deze manier draagt de Brabants Boerderij aan het behoud en verdere

Partners voor de uitvoering van *Levendig Brabant*.

ontwikkeling van het Brabantse platteland. Dat doet ze als vanzelfsprekend niet alleen, maar de stichting werkt samen met veel maatschappelijk partners, zoals heemkundekringen, natuurorganisaties en ondernemers.

Discussie

Thema van de dag was om te kijken wat de betekenis is van het provinciale beleidskader voor de heemkundekringen. Levendig Brabant gaat uit van samenwerking tussen cultuur, erfgoed, sport en vrije tijd en de meerwaarde die deze samenleving oplevert. Dat er al veel samengewerkt wordt – kijk maar eens naar het Brabants Erfgoed Weekend – is duidelijk. Maar zoals Patrick Timmermans van Erfgoed Brabant zei: 'Laat zien wat jullie allemaal doen'. Heemkunde is belangrijk. Het zorgt voor een thuisgevoel, maakt dat je je geworteld voelt in een samenleving en heeft een rol in goed burgerschap. Heemkundekringen zorgen ervoor dat wij de kennis over waar wij vandaan komen

tot ons kunnen nemen. Met heemkunde zijn duizenden mensen bezig. Dat wordt weleens over het hoofd gezien. Timmermans noemde een aantal van 200.000 mensen op een zaterdag, dat is uitgerekend 1,6 miljoen aan Cultureel Kapitaal. Dat is immens en te vergelijken met sport en amateurkunst.

'Laat zien wat jullie allemaal doen'

In de discussie ging het er vooral over: hoe kunnen heemkundekringen (jonge) mensen op een laagdrempelige manier kennis laten maken met erfgoed? Dat is een opgave waar veel heemkundekringen mee bezig. Ze doen van alles, maar het levert nauwelijks nieuwe leden op. Met de wijze woorden van Bas Maes sloot voorzitter Martin Hoondert de dag. Heemkundekringen moeten zich niet focussen op nieuwe leden. Het gaat erom dat je bij jonge mensen zaadjes plant, die wie weet als ze wat ouder zijn tot bloei komen. Het gaat niet om nieuwe leden te werven, maar om het bewaren, koesteren en onderzoeken van het cultureel erfgoed en dit interessant en toegankelijk maken voor een breed publiek.

Met deze laatste woorden zijn wij weer terug bij de Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch die dit als missie heeft en de Brabantse Boerderij die zich inzet om erfgoed en natuur te behouden voor de toekomst.

Podcast als zoektocht naar moord op Marietje Kessels

door Tjeu van Ras

Of de moord op Marietje Kessels opgelost wordt? Dat is nog maar de vraag, maar Marilou Nillesen heeft samen met Christian van der Ven – beiden van het BHIC, het Brabants Historisch Informatie Centrum – toch bijzondere vondsten gedaan in de archieven. Over de moord en over de nieuwe vondsten gaat hun zesdelige podcast ‘Moord op Marietje’.

Marietje Kessels, de 11-jarige dochter van Mathieu Kessels, directeur van een muziekinstrumenten-fabriek, uit Tilburg werd 125 jaar geleden, in 1900, dood aangetroffen in de Noordhoekkerk in die stad. Helemaal bovenin, boven de gewelven, het verwulfsel. Het meisje was verkracht en vermoord, de dader of daders zijn nooit gevonden. Verdachten waren er wel, de schilder, de koster en de pastoor, maar er is nooit iemand veroordeeld. 125 jaar lang is er veel over gepubliceerd, maar de schuldvraag bleef tot nu toe onbeantwoord. De podcast voegt volgens Nillesen en Van der Ven nieuwe aspecten toe aan wat er tot nu toe is bekend geworden.

► Bidprentje van Marietje Kessels. (foto collectie BHIC)

► Marilou Nillesen en Christian van der Ven in de opnamestudio. (foto Tjeu van Ras)

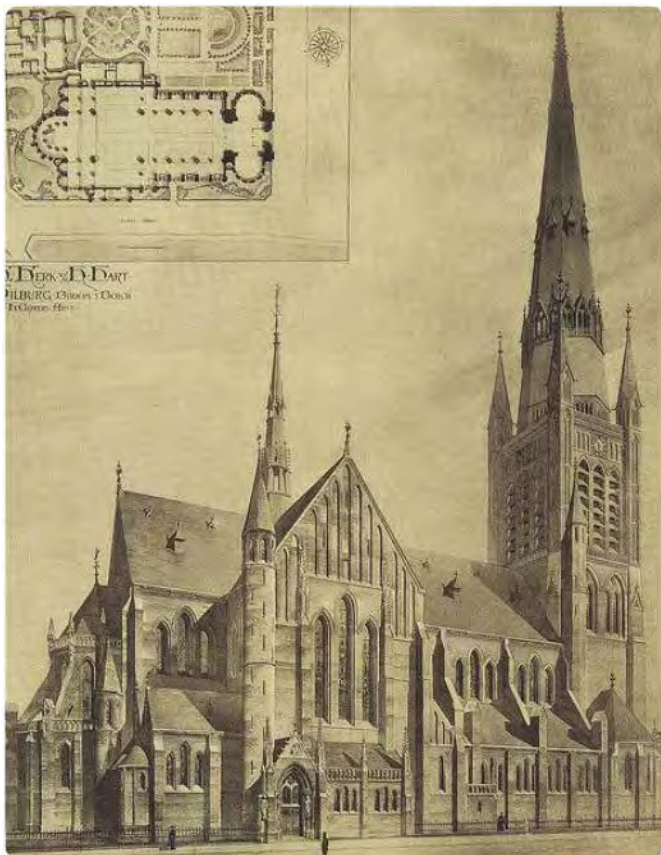
Magazine-achtig

Marilou Nillesen is historisch verslaggever en postcastmaker bij het BHIC. Christian van der Ven is bij het BHIC werkzaam als archivaris, hoofd van de afdeling publieksdiensten en als podcastmaker. Vier jaar geleden zette het BHIC de eerste podcast op de site. “Dat was onder de titel ‘Het geheugen van Brabant’, een magazine-achtige opname, waarbij onderwerpen van verschillende afdelingen aan bod kwamen”, aldus Marilou. Steeds in verhalende vorm onderwerpen bespreken. Onderwerpen uit heel Brabant.

Met de podcast over Marietje Kessels slaan Nillesen en Van der Ven nieuwe wegen in. Een verhaal in meerdere afleveringen. Van der Ven: “De zaak Marietje Kessels is nog steeds niet opgelost. We hebben veel archiefmateriaal kunnen raadplegen, waaronder archieven van politie, de rechtbank en de advocaat van de hoofdverdachte.” En er is nieuw materiaal opgedoken. “Een verdachte man uit Luxemburg heeft in 1918 een bekentenis afgelegd, naar later bleek een valse. Voor zijn dossier zijn stukken uit 1900, het jaar van de moord, opgevraagd en toegevoegd aan zijn dossier. Die zijn nooit meer teruggestuurd. Die hebben we weer ontdekt,” aldus Marilou. ►

Wat is een podcast?

Podcasts zijn geluidsbestanden die je kunt afspelen op je computer of telefoon. Een soort radioprogramma's, maar luisteren kan gewoon op het moment wanneer dat het beste uitkomt: tijdens het sporten, in de auto, de trein of tijdens een wandeling in het bos. Podcasts bij het BHIC zijn te beluisteren in je favoriete podcastapp en via de site: www.bhic.nl/podcast

◀ De Noordhoekkerk
in Tilburg.
(foto collectie BHIC)

Bijzonder

De twee podcastmakers werden door een vrijwilliger bij het BHIC gewezen op het dossier. Christian: “In dat dossier was heel veel te lezen over de zaak Marietje Kessels, alles bij elkaar zeker 700 pagina’s. We hadden al 3 dozen vol, nu kwam er nog een bij met oorspronkelijke getuigenverklaringen, met correspondentie o.a. van vader Mathieu Kessels en veel andere documenten.” Volgens Van der Ven ook van de pastoor en dat waren documenten die tot nu toe onbekend waren. Het levert alles bij elkaar bijzondere verhalen op.

De podcast over Marietje Kessels is niet onopgemerkt gebleven. Marilou en Christian hebben in de radioprogramma’s Spijkers met Koppen en Met het oog op morgen over hun project kunnen vertellen. Er is veel materiaal, maar besloten is om het te houden op zes afleveringen. ■

Podcast voor heemkundekringen

Het maken van podcasts was voor Marilou Nillesen en Christian van der Ven vier jaar geleden iets nieuws. Ze hebben vooral zelf proberen uit te vinden hoe je het beste zo’n podcast kunt maken. Met hulp van professionele adviezen is de huidige werkwijze gevonden. “Voor heemkundekringen is het een mooie manier om de enorme kennis die ze hebben op een originele manier te presenteren. Het zou de belangstelling voor de geschiedenis van de eigen omgeving van mensen nog veel groter kunnen maken, ook onder een jonger publiek. “Op papier iets vertellen is iets heel anders dan op audio. Je moet structureel denken. Het was even schakelen voor ons,” zegt Marilou.

Marilou en Christian schrijven zelf het script voor iedere aflevering. Christian: “Alles moet ingepast worden. De eerste versie wordt verscheidene keren aangevuld en gewijzigd. Het gaat dikwijls om vijf of zes versies, voordat we kunnen gaan opnemen en later monteren.” De twee podcastmakers laten collega’s mee lezen en meeluisteren om te horen of het allemaal klopt.

Bij hun onderzoek gaan Marilou en Christian veel op pad om audio-opnamen te maken, zoals in de Catharinakerk in Eindhoven. Een kerk, die evenals de Noordhoekkerk in Tilburg een ontwerp is van Pierre Cuijpers. En dus is het verwulfsel – de bovenkant van de kerkgewelven – eender als waar in 1900 het ontzielde lichaam van Marietje Kessels is gevonden. In de podcast van afgelopen februari is te horen hoe de twee daar boven de gewelven praten over de omstandigheden waarin het vermoorde meisje is gevonden.

▶ Marilou Nillesen
en Christian van
der Ven boven de
gewelven van de
Catharinakerk in
Eindhoven.
(foto collectie BHIC)

Heemkundekring Onsenoort met de muziek mee

door Adrie Verboord

Heemkundekring Onsenoort heeft in het kader van de viering van 80 jaar bevrijding door samenwerking met de plaatselijke muziekverenigingen verhalen en muziek daarover met elkaar verbonden. 'Longstreet Liberation Proms' was het resultaat, een muziekspektakel met twee keer een uitverkochte zaal.

◀ De muziekverenigingen uit Elshout, Haarsteeg en Nieuwkuijk op het podium tijdens de Longstreet Liberation Proms. (foto Arjan Visser)

De gemeente Heusden werkt met een jaarthema met daaraan gekoppeld een budget voor organisaties, die een activiteit opzetten in het kader van het jaarthema. Het tweede gemeentelijk thema was: '80 Jaar Vrijheid Heusden', dat doorloopt tot de viering van de landelijke bevrijding op 5 mei 2025.

De lokale muziekverenigingen van Elshout, Haarsteeg en Nieuwkuijk, drie van de 11 kernen in de gemeente Heusden, zijn ieder voor zich niet toegerust voor een groot muzikaal project. Maar de drie besloten om als één orkest te gaan optreden en zo ontstond een podium vullend orkest van

80 muzikanten. De samenwerking met de heemkundekring is gezocht om aan de muziek verhalen toe te voegen. Het is voor alle partijen een heel groot succes geworden.

Samenwerking

Hoe is die samenwerking in dit geval verlopen? Het is begonnen met een muziekcommissie, die een lijst heeft samengesteld van bij het thema behorende nummers, denk aan The Longest Day en Hymn to the Fallen en daarbij verrassende keuzes heeft gemaakt, zoals die bij een Proms-concert horen. Tot die categorie behoren Het Dorp van Wim Sonneveld, Zwart-Wit van de Frank Boeijengroep en Think van Aretha Franklin.

Aan de hand van de muziklijst heeft de heemkundekring een voorstel gedaan over de volgorde van uitvoering. Je wilt de verhalen immers in een zekere logische volgorde aan het publiek presenteren. ▶

◀ Loes Verboord, lid van heemkundekring Onsenoort presenteerde Longstreet Liberation Proms. (foto Arjan Visser)

Vervolgens zijn teksten geschreven en gepresenteerd, die helemaal bij het nummer passen. In de tekst wordt zoveel mogelijk getracht om vanuit de wereldgebeurtenissen in te zoomen op Heusden, waarmee de verhalen nog meer herkenning oproepen bij het publiek.

Bij de teksten zijn afbeeldingen geselecteerd, die op het grote scherm achter de muzikanten geprojecteerd konden worden. Zo ontstaat een helemaal op elkaar afgestemd geheel van een gesproken inleiding, een afbeelding en de muziek. Een geheel, dat door het publiek als zodanig herkend is en gewaardeerd.

Neem bijvoorbeeld de aanpak bij Hymn to the Fallen, het muzikale hoofdthema uit de film Saving Private Ryan van Steven Spielberg. In het eerste deel worden de miljoenen gesneuvelde soldaten aangehaald door onder meer te verwijzen naar de immense begraafplaatsen zoals Margraten.

Op het grote scherm worden afbeeldingen geprojecteerd

Daarna gaat de tekst als volgt: *'Hymn to the Fallen' is een eerbetoon namens ons allemaal voor al die mensen, die hun leven gegeven hebben voor onze vrijheid. Laten we bij dit eerbetoon aan de gevallenen ook denken aan de burgerslachtoffers in onze gemeente: van de verwoestende beschietingen op Drunen voorafgaand aan de komst van de Schotse Highlanders, van de Stadhuisramp in Heusden, van de verwoestingen door V1's in Vlijmen, van de Hoevenramp in Haarsteeg, aan dokter Akkermans en aan alle slachtoffers, die minder in ons collectieve geheugen staan, maar die bij ieder van ons mogelijk wel een herinnering losmaken.*

Waardevol

Alle deelnemende partijen zijn uitermate tevreden over de samenwerking. Met De Voorste Venne in Drunen hebben ze een theaterzaal beschikbaar, die voor zulke uitvoeringen uitermate geschikt is. Twee keer uitverkocht, dat zijn 2x 350 belangstellenden. Dat maakt de samenwerking ook zo waardevol. Je moet niet alleen nadenken over een nieuwe vorm, waarin je de lokale geschiedenis kunt uitdragen, maar je presenteert je daarmee aan een deels nieuw publiek. De nieuwe relaties, de muziekgezelschappen, nieuwe presentatievormen en een nieuw publiek bevestigen dat samenwerking leidt tot meerwaarde.

Van de uitvoering is een integrale registratie gemaakt door Televisie Heusden. Deze is te zien via www.tinyurl.com/326s5znd of scan de qr-code.

Adrie Verboord is voorzitter van heemkundekring Onsenoort. ■

De volgende Koerier

De volgende Koerier van Brabants Heem verschijnt in juni 2025.

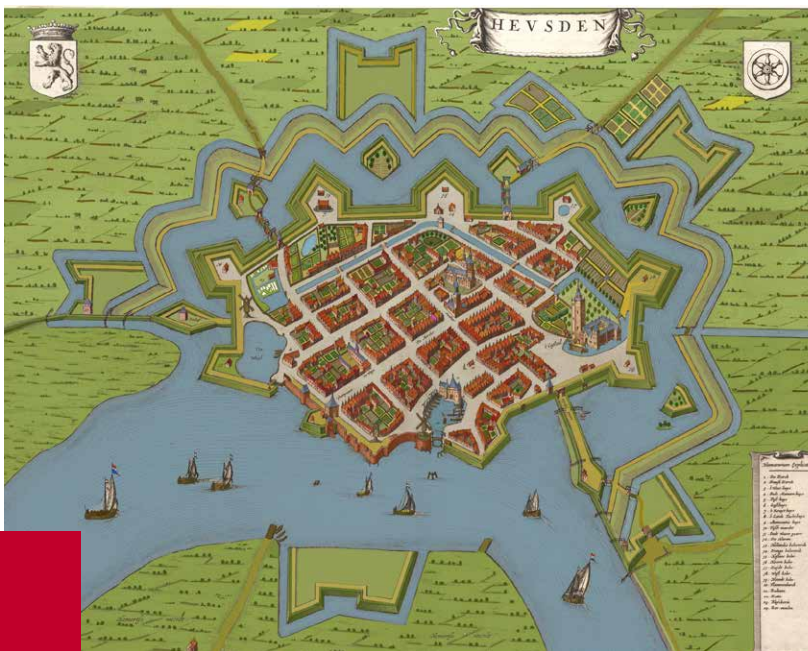
Hebt u kopij voor dat nummer of onderwerpen voor de agenda, stuur die dan vóór **maandag 2 juni 2025** naar: tjeuvanras@brabantsheem.nl

Foto's en illustraties graag minimaal 1,5 MB groot in JPEG-formaat, los en dus niet in een tekstbestand geplaatst.

Indien van toepassing plaatsen we de teksten ook op de website van Brabants Heem, www.brabantsheem.nl en op www.facebook.com/brabantsheem

Eeuwenoude stadskarten ingekleurd

Stadskart Heusden in zwart-wit en kleur.

Detail van stadskart Heusden.

door Marcus Laman

Stadskarten zijn altijd al een waardevol hulpmiddel geweest om de structuur en ontwikkeling van historische steden inzichtelijk te maken. In Nederland, en met name in de 17de en 18de eeuw, werden veel stadskarten gegraveerd en afgedrukt. Deze kaarten zijn in sommige gevallen handmatig met penseel ingekleurd waarmee ze niet alleen fraaier werden maar ook beter leesbaar.

Eén van de bekendste historische stedenatlassen is die van Johannes Blaeu, die als een van de grootste cartografen uit zijn tijd bekend staat. De kaarten in zijn stedenatlas geven een op landmetingen gebaseerde weergave van de stad, waarbij als belangrijkste karakteristiek de bebouwing in opstand is getekend. De stadskarten hadden vooral het doel om macht, rijkdom en het strategische belang van een stad te tonen aan de buitenwereld. Het was een pronkstuk in opdracht gemaakt van de opdrachtgevers: de stadsbestuurders en zakenlieden.

In de atlas van Blaeu zijn ook 15 Brabantse steden opgenomen. Van Heusden, Den Bosch en Breda zijn deze kaarten de afgelopen drie jaar door architectuurhistoricus Marcus Laman met een digitaal penseel nauwgezet ingekleurd. Dat is gedaan met de hand en kostte per kaart ongeveer 60 uur.

Realistisch

De stadskart van Heusden is een van de meest recente toevoegingen aan de full colour collectie en geeft een verrassend realistische kijk op deze historische vestingstad. De kart toont ons de stad zoals die er in de 17de eeuw uitzag. Toch valt het bij nadere bestudering op dat het stratenplan van Heusden op de kart veel rationeler is dan in werkelijkheid. Het stratenpatroon lijkt met een geometrische precisie in een grid geplaatst met rechte straten en gelijkvormige bouwblokken die haaks op elkaar staan. ➤

In werkelijkheid is de oude, Middeleeuwse stad grotendeels organisch gegroeid en gebaseerd op bestaande structuren in het landschap zoals oeverwallen, dijken en landwegen. De graveur presenteerde de stad, op aanwijzing van de opdrachtgever, als een doordacht en perfect georganiseerd bolwerk dat macht en rijkdom uitstraalde. Dit was precies het beeld dat de bestuurders destijds wilden laten zien.

◀ Stadskaart Breda.

De vestingwerken van Heusden, die in de vroege 17de eeuw zijn aangelegd, omvatten negen bastions, vijf ravelijnen en vijf hoornwerken. Heusden speelde een belangrijke strategische rol tijdens de 80-jarige oorlog, vooral als grensplaats van de Hollandse Republiek tegenover het door Spanje bezette Brabant dat aan de overkant van de Maas lag.

Dergelijke vestingwerken vind je ook terug op de gekleurde stadskaarten van Den Bosch en Breda. De stadskaart van Breda valt onmiddellijk op door de uitgebreide vestingwerken die in een (bijna) ruitvorm de Middeleeuwse stad omvatten. Maar dankzij de heldere kleuren worden ook andere details zichtbaar, die in de historisch ingekleurde versie minder in het oog springen. Voorbeelden zijn de uitgebreide tuinen in Franse stijl aan de oostzijde van het kasteel Breda of de bleekvelden in het waterrijke gedeelte aan de zuidwestzijde.

De oorspronkelijke versie van de stadskaart van Den Bosch komt uit de atlas van Frederick de Wit (1695). Ook hier verduidelijken de heldere kleuren van de full colour versie hoe waterrijk en landelijk Den Bosch binnen de stadsmuren is geweest. Dat blijkt onder andere aan de vele tuinen, weidegronden, blekerijen en landbouwpercelen van de warmoezeniers. ■

Meer over de full colour stadskaarten op www.historichestadskaartenfullcolour.nl

Knippenbergprijs 2025: immaterieel erfgoed

door Ineke Strouken

De Knippenbergprijs heeft dit jaar als thema immaterieel erfgoed. Onder immaterieel erfgoed worden de tradities verstaan die van generatie op generatie worden doorgegeven. De prijs wordt in november uitgereikt.

Materieel erfgoed wordt al heel lang beschermd, maar hoe bescherm je immaterieel, niet-tastbaar erfgoed? Daar is lang over nagedacht. Over tradities kun je geen stomp zetten. Het is levend erfgoed. Tradities moeten in praktijk gebracht worden en moeten zich kunnen aanpassen aan de tijd. Daarom gaat het beschermen van immaterieel erfgoed anders dan bij materieel erfgoed. Bij immaterieel erfgoed staan de mensen die zorg dragen voor hun traditie centraal. Zij beschermen hun traditie door hun liefde ervoor door te geven aan volgende generaties.

De Knippenbergprijs is een initiatief van de Stichting Knippenbergprijs en Brabants Heem. De prijs wordt elke twee jaar uitgereikt aan een aansprekend, vernieuwend en publieksgericht project dat als voorbeeld kan dienen voor andere organisaties. De prijs bestaat uit een penning en een geldbedrag.

De prijs is genoemd naar Willy Knippenberg (1910-2005). Deze katholieke priester, historicus en leraar geldt als één van de peetvaders van de regionale geschiedbeoefening in Noord-Brabant. Het bestuur van de stichting bestaat uit Ineke Strouken, Theo Cuijpers en Tjeu van Ras. De beoordeling ligt in handen van een onafhankelijke jury.

Welke projecten?

De projecten immaterieel erfgoed moeten in 2025 zijn afgerond. Iedereen kan een project indienen, maar bij de uitvoering van het project moet wel samengewerkt zijn met een immaterieel erfgoed-gemeenschap. Het project moet gaan om tradities die vandaag de dag nog bestaan en om projecten die als doel hebben om immaterieel erfgoed door te geven aan de toekomst.

Wil je meer weten en je project indienen, stuur dan een mail naar immaterieelerfgoed@brabantsheem.nl.

Dr. Willy Knippenberg
(tekening H. de Laat)

Maria Magdalenakerk van Geffen

Een patroonheilige die weer helemaal hot is, een verdwenen klooster en nog meer gevonden feiten zijn te lezen in het boek van Peter van Nistelrooij over de Maria Magdalena Kerk in Geffen. Een nauwgezet bouwhistorisch onderzoek en de omvangrijke restauratie laten vele mooie en interessante zaken van de Maria Magdalenakerk zien.

In het boek wordt de Maria Magdalenakerk van Geffen voor het eerst uitgebreid beschreven, met hulp van meer dan 200 afbeeldingen. De kerk is al sinds de vijftiende eeuw het gezicht van Geffen. Het imposante gebouw heeft oorlogen, godsdienststrijd, weersinvloeden en diverse restauraties ondergaan. De geschiedenis van Geffen en zijn kerk is nauwgezet beschreven. Door de digitale beschikbaarheid van archief-informatie en grondig onderzoek zijn veel nieuwe belangwekkende feiten naar voren gekomen. Bijvoorbeeld over de patroonheilige van deze kerk: Maria Magdalena. Verder is ontdekt dat het Wilhelmiënklooster van Vinkel een rol heeft gespeeld bij het stichten van de Geffense kerk. In driedimensionale afbeeldingen worden de verschillende bouwstadia vanaf de eerste tufstenen kerk uit de twaalfde eeuw tot nu toe in beeld gebracht. De omvangrijke recente restauratie van 2004 - 2019 komt aan bod en wordt met vele foto's weergegeven. In het boek is ook aandacht voor de kerkbeleving van de Geffenaren. Want een kerk is meer dan stenen. Het is het middelpunt van het dorp; een ontmoetingsplek waar iedereen eigen herinneringen aan heeft.

Het boek, 148 pagina's dik, kost € 25, exclusief verzendkosten. De opbrengst van het boek wordt gebruikt voor de restauratie van de kruiswegstaties in de Maria Magdalena kerk. Het boek is te bestellen via: info@cupvanooyen.com o.v.v. naam en adresgegevens, telefoonnummer en aantal boeken.

Boerderijen en bewoners in Veghel, Eerde, Zijtaart en Mariaheide

Weinig mensen zien het verband tussen het sterk geïndustrialiseerde Veghel en het boerenleven van weleer. Maar dat is er weldegelijk: boerengemeenschappen van toen staan aan de basis van het huidige Veghel. Dat boerenleven heeft vele, zichtbare sporen nagelaten in buurtschappen, dorpen, monumentale boerderijen, tradities en familienamen van Veghel en omliggende kernen. Deze geschiedenis is inmiddels beschreven in het nieuwe boek van Heemkundekring Vehchele: 'Boerderijen en bewoners in Veghel, Eerde, Zijtaart en Mariaheide, een historische, genealogische en bouwkundige beschrijving'.

Het Veghelse boek is na de versies van Boxtel/Liempde en Schijndel het derde deel in de boerderijenreeks van Het Groene Woud en werd mede ondersteund door gemeente Meierijstad en Stichting De Brabantse Boerderij. 28 boerderijen worden uitgebreid beschreven en 97 boerderijen komen aan bod in de hoofdstukken over de Veghelse buurtschappen. Voor de samenstelling van het boek is drie jaar lang uitgebreid en diepgaand onderzoek gedaan door deskundigen Martien van Asseldonk, Ger van den Oetelaar, Joop Steenbakkers, Wilbert Steenbakkers en Rolf Vonk. Vonk verzorgde de eindredactie. In Veghel en kerkdorpen zijn veel vrijwilligers in gesprek geweest met bewoners en oud-bewoners om verhalen en foto's te verzamelen.

28 boerderijen worden uitgebreid beschreven en 97 komen er aan bod

Op het eerste gezicht lijkt de geschiedenis van de Veghelse boeren te passen in het grotere Meierijse verhaal: hop, peppels, klompen en poffers. Toch legt het onderzoek de gelaagdheid in de geschiedenis van boerderijen en hun bewoners bloot. Dat levert waardevolle inzichten op. Zo kunnen boerenbedrijven aan de hand van de Helmondse cijnsboeken en Bossche Protocolen vanaf de middeleeuwen gereconstrueerd worden en wordt zichtbaar op welke verschillende wijzen daar buurtschappen uit kunnen ontstaan. Ook blijkt dat de langgevelboerderij al vóór 1850 haar intrede doet in het Veghelse en is een typisch Veghelse bouwstijl ontdekt die voorzichtig als 'Aadal-constructie' kan worden bestempeld.

Het uitgebreide genealogische onderzoek toont aan dat liefde van Veghelaren vooral opbloede met mensen uit Sint-Oedenrode en Erp en herleidt de dragers van de bekendste Veghelse familienaam -Van den Tillaart- tot een middeleeuwse pachtboer op de hoeve Tillaar. Tenslotte blijkt vooral de welvaart van de Veghelse boerenstand uit de vele gegevens die in het boek verzameld zijn. Van arme Brabantse zandboertjes is in Veghel geen sprake, wel van boerenondernemerschap en dynamiek. De boerenalliantie is nu zichtbaar in de herbestemde fabrieken van de Coöperatieve Handelsvereniging (CHV) van de Noordbrabantsche Christelijke Boerenbond en in het grootschalig verkavelde landschap.

Het boek kost € 42,50 en is verkrijgbaar via Boekhandel Schellen in Veghel of de website van uitgever Pictures Publishers.

Onderscheidingen Brabants Heem

door Tjeu van Ras

Namens Brabants Heem zijn in de afgelopen weken onderscheidingen uitgereikt aan vrijwilligers, die zich inzetten voor heemkunde en erfgoed en aan jubilerende kringen.

Liempde

Voorzitter Henk Hellegers van Brabants Heem heeft het tinnen herinneringsbord uitgereikt aan erfgoedvereniging Kèk Liemt. De vereniging vierde haar 50-jarig bestaan. Voorzitter Harrie Raaimakers nam het bord in ontvangst.

Bij gelegenheid van enkele evenementen in Liempde werd de erfgoedvereniging op 18 december 1974 door een plaatselijke huisarts opgericht. Bij de jubileumviering werden die dag ook de eerste exemplaren uitgereikt van een herinneringsboek dat geschreven is over de geschiedenis van de erfgoedvereniging. Omdat Kèk Liemt een aantal activiteiten ontplooit vanuit de Heemkamer in de raadszaal van de vroegere gemeente Liempde haalde Henk Hellegers enkele anekdotes aan over wat zich in die zaal de afgelopen eeuwen zoal afgespeeld heeft. Verder prees hij de met 70 leden relatief kleine erfgoedvereniging voor de vele activiteiten in het dorp.

◀ Henk Hellegers overhandigt het tinnen herinneringsbord aan voorzitter Harrie Raaimakers van Kèk Liemt. (foto collectie Kèk Liemt)

► Onderscheidingen voor Wil Coppelmans (midden) en Tiny Kappen (rechts). Links Brabants Heem-secretaris Jan van Kempen.

Rosmalen

Twee leden van heemkundekring Rosmalen, Tiny Kappen en Wil Coppelmans hebben uit handen van secretaris Jan van Kempen van Brabants Heem het zilveren draaginsigne met oorkonde ontvangen.

Tiny Kappen heeft zich jarenlang beziggehouden met het uitdragen en archiveren van de geschiedenis van het voormalig zelfstandige dorp Rosmalen. Daarnaast heeft hij een belangrijke bijdrage geleverd aan het opzetten van enorme beeldbank van oude foto's uit het verre verleden van de Heemkundekring Rosmalen. Tevens heeft hij als groot kenner bijgedragen tot het vastleggen van de historie van het oude Rosmalen voor de nabije en verre toekomst. Hij is nog steeds een vraagbaak voor velen.

Wil Coppelmans heeft gedurende lange tijd een aantal verenigingen in Rosmalen bijgestaan op redactioneel niveau. Vooral bij de Heemkundekring Rosmalen heeft hij gedurende een flink aantal jaren van zijn lidmaatschap de lay-out en het "druk klaar maken" verzorgd voor het periodiek "Rosmalla". Daarnaast heeft hij de laatste tijd een belangrijke bijdrage geleverd aan de vergaande vernieuwing en modernisering van het periodiek.

▲ Erik van Gelevert.

▲ André van Rijswoud.

▲ Tiny van Iersel-Brouwers.

Loon op Zand

Drie leden van Heemkundekring "Loon Op 't Sandt" hebben het zilveren draaginsigne met oorkonde ontvangen van Brabants Heem. Secretaris Jan van Kempen van Brabants Heem speldde de onderscheiding op bij Erik van Gelevert, André van Rijswoud en Tiny van Iersel-Brouwers.

Erik van Gelevert is al lid sinds de oprichting van de heemkundekring, dus 45 jaar. Erik kent Loon op Zand en zijn bewoners als geen ander en hij heeft een sympathieke manier van mensen benaderen met een oprechte belangstelling. Hij is geïnteresseerd in het heden en verleden van het dorp, is een doorlopende vraagbak, weet van alles wat en vooral van data. Ongeveer sinds het begin, is hij redactielid van het blad Straet en Vaert, dat de Heemkunde al jaren uitgeeft. Hij is actief in de fotowerkgroep en genealogie, geeft commentaar bij de Loonse Kalender, schreef mee aan de Canon van Loon op Zand en schreef de teksten voor de Attentiestenen.

Andre van Rijswoud is sinds 2001 lid van de heemkundekring. Hij was de man die in het begin, bij de Rafter in de Wetering, binnenkwam in een driedelig pak, statig, maar had zeker geen praat te kort. Hij heeft verstand van zaken, weet waar hij het over heeft en is van 2007 tot aan 2011 secretaris geweest en daarna 8 jaar voorzitter. Hij bleef daarbij het aanspreekpunt voor de fotowerkgroep. Hij begon als voorzitter met reorganiseren, alles moest geregistreerd staan en in mappen worden gedaan en hij voerde Memorix Maior in.

De grote verhuizing van de Wetering naar de huidige locatie, de Kletterhoef, nam hij voor zijn rekening. Hij regelde alles, zette de juiste mensen in op de juiste plaats en ook alle spullen op de juiste plaats.

Tiny van Iersel-Brouwers werd bij de oprichting van de heemkundekring meteen lid. Ze heeft zich ook al jaren actief ingezet. Naast haar diverse activiteiten voor het dorp organiseerde ze in het verleden ook nog 3-4 maal per jaar een historische presentatie in de vitrine kasten bij de bibliotheek en de zorgcentrum Venloene, namens de heemkundekring. In de eerste jaren van de heemkundekring heeft ze van 1981 tot aan 1987 het secretariaat verzorgd. Daarna is ze van 1999 tot 2017 bestuurslid geweest. Ze is nog steeds lid van de werkgroep WAD en ze werkt mee aan het digitaliseren van het Heemkundearchief via Memorix Maior; zij formuleert de gegevens die dan weer door een andere collega worden ingevoerd. Daarnaast ondersteunt ze haar man Michel die intensief bezig is met het verzamelen en verwerken van talloze bidprentjes.

▲ Henk van der Voort.

Veghel

Voor Henk van der Voort, bestuurslid en archivaris van Heemkundekring Vehchele was het een grote verrassing toen hij in klein gezelschap in de heemkamer van de kring het zilveren draaginsigne met oorkonde van Brabants Heem kreeg. De onderscheiding werd hem opgespeld door Tjeu van Ras, bestuurslid van Brabants Heem.

Henk van de Voort kreeg de onderscheiding voor zijn vele activiteiten en zijn jarenlange, grote inzet voor de heemkundekring. Hij is al lid vanaf de oprichting, ruim 40 jaar geleden, en maakt sinds 2006 deel uit van het bestuur. Tot 2022 verzorgde hij de ledenadministratie. Daarnaast is hij al die tijd archivaris en binnen de vereniging één van de aanspreekpunten voor vragen en zoekwerkzaamheden. Henk is naast redactielid ook medeverantwoordelijk voor de opmaak van De Kroniek, het kwartaalmagazine van de heemkundekring. En hij coördineert de bezorging ervan. Hij was in het verleden betrokken bij tentoonstellingen en exposities en verzorgt fotowerk voor de vereniging. ▶

► V.l.n.r. Adrie Mennen, Cees Verhagen, Ria Berkvens, Tom Waals en Jac. Jöris.

Asten/Someren

Vijf bijzonder actieve leden van de heemkundekring De Vonder Asten Someren hebben uit handen van Ineke Strouken het zilveren draaginsigne met oorkonde ontvangen.

Tom Waals is lid van de kring vanaf 1979, hij heeft 6 jaar in het bestuur gefunctioneerd. Tom is al vele jaren coördinator van de werkgroep Toponiemen.

Jac. Jöris is coördinator van de werkgroep Oud-schrift. Hij doet dit al een groot aantal jaren.

Cees Verhagen werd in 1995 lid van de heemkundekring. Hij zat enkele jaren in het bestuur. Hij is medeoprichter van de Heemkamer en al jaren coördinator van de werkgroep Heemkamer. Cees Verhagen heeft een groot aantal heemkundeboeken geschreven en gepubliceerd.

Adrie Mennen is lid van de heemkundekring'98 en was jaren lid van het bestuur. Hij is contactpersoon voor Asten van de werkgroep Foto en hij leidt de groep beeldherkenning in Asten.

Ria Berkvens zat in het bestuur en is 2007 regioarcheoloog voor de Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant. Ria is lid van de werkgroep Archeologie. Zij publiceert artikelen o.a. in het kwartaalblad de Vonder.

► Ad van Eijck.

Tilburg

Ad van Eijck, lid van de Werkgroep Monumenten van de heemkundekring Tilburg heeft uit handen van Theo Cuijpers de zilveren draaginsigne met oorkonde van Brabants Heem ontvangen.

Vanaf 2010 was **Ad van Eijck** voorzitter van de Werkgroep Monumenten van de heemkundekring Tilburg. Op 18 december nam hij afscheid als voorzitter. Hij was betrokken bij de belangrijke initiatieven zoals het Monument van de Week, de Stadsverkenningen, de website MonumentenTilburg.nl en de Plusalbum over Monumenten. Ad heeft de Werkgroep Monumenten op de kaart gezet, de werkgroep is een serieuze gesprekspartner van de gemeente en het monumentenbewustzijn in de stad is gestegen. De uitreiking van de onderscheiding door Theo Cuijpers, bestuurslid van Brabants heem en lid van de Werkgroep, gebeurde tijdens de vergadering van de werkgroep.

Nieuwkuijk

Tijdens de vrijwilligersmiddag van Heemkundekring Onsenoort, op 1 februari in het Patronaat in Nieuwkuijk, is het zilveren draaginsigne van Brabants Heem uitgereikt aan Paul Stamps. In aanwezigheid van zijn vrouw, dochter en kleinkind en enkele vrienden lichtte voorzitter Adrie Verboord de keuze toe.

► Paul Stamps met echtgenote Toos.

Paul Stamps is volgens hem letterlijk een unieke vrijwilliger binnen HKK Onsenoort. Met zijn grafisch geschoolde achtergrond verzorgt hij sinds 2015 de opmaak van maandblad Met Gansen Trou. Daarnaast verzorgt Paul ook de grafische opmaak van de meeste publicaties van HKK Onsenoort. Daarmee stelt Paul de vereniging in staat om boeken over de lokale geschiedenis tegen een verantwoorde prijs aan te kunnen bieden. Echtgenote Toos spelde de onderscheiding op.

◀ Theo Cornelissen.

Zeeland

Bij de viering van het 25-jarig bestaan van de Liedertafel, onderdeel van Heemkundekring Zeeland, is Theo Cornelissen onderscheiden. Uit handen van Brabants Heembestuur lid Tjeu van Ras ontving hij de zilveren draaginsigne van Brabants Heem met bijbehorende oorkonde.

Theo Cornelissen is sinds 1979 lid van de heemkundekring. Hij was bestuurslid van 1998 tot 2011, waarvan de eerste vier jaar als penningmeester. In de tijd dat Theo penningmeester was werd in 1999 het huidige Heemhuis gebouwd. Daar heeft Theo een belangrijke rol in gespeeld. Toen later een boomzaag geschonken werd, werkte Theo mee aan de bouw van het mooie losstaande gebouwtje. Al voor het Heemhuis klaar was regelde hij enkele muzikanten en begon met een Liedertafel. Dat doet hij al meer dan 25 jaar. Iedere maand komen er tientallen liefhebbers in de huiskamer van het Heemhuis om samen allerlei liedjes te zingen. Ondersteund door een drietal muzikale leden die – de naam zegt het al – Bekant vûr niks spelen.

Iedere maand worden samen allerlei liedjes gezongen in het heemhuis

Gilze en Rijen

Tijdens de algemene ledenvergadering van Heemkring Molenheide uit Gilze en Rijen hebben Ria en Kees de Vet uit Gilze de zilveren draagspeld van het Brabants Heem ontvangen.

Ria (vanaf 2011) en Kees (vanaf 2007) zijn samen met de andere vrijwilligers de kartrekkers voor de tentoonstellingen van de heemkring. Zij kwamen met voorstellen voor nieuwe exposities, zorgden voor het ontwerp van de affiches voor de tentoonstelling en hielden de financiën van de commissie perfect bij. Bij het inrichten van de tentoonstelling waren zij altijd van de partij, hoewel zij beiden nog middenin het werkzame leven stonden. Ria haalde altijd foto's uit het archief voor de diverse tentoonstellingen, scande deze in en maakte daar prachtige boeken compleet met teksten van. De boeken staan nu allemaal in de bibliotheek van onze heemkring. Elke eerste zondag van de maand is de tentoonstelling 's middags te bezoeken. Ook hier waren zij vaak te vinden om bezoekers te ontvangen en van informatie te voorzien. Ook bij bezoeken van leerlingen van onze basisscholen waren zij aanwezig.

▼ Ria en Kees de Vet.

Agenda en jubilea

2025

1 april	'De Vonder' Asten/Someren	50 jaar
3 april	'Paulus van Daesdonck' Nieuw-Ginneken	50 jaar
22 mei	Raad van Aangeslotenen	
24 augustus	'Felix Walter' Langenboom	25 jaar
19 november	'Vladerack' Geffen	50 jaar
29 november	'De Vyer Heertganghen' Goirle	75 jaar

Voor een uitgebreide agenda van activiteiten zie: www.brabantsheem.nl

De Koerier

De Koerier in 2025

Dit is de eerste uitgave van De Koerier in 2025. In 2025 verschijnt het kwartaalblad van Brabants Heem weer vier keer, in maart, juni, september en december. Als u iets in dit tijdschrift gepubliceerd wilt hebben, kunt u kopij opsturen of mailen. Houd u zich wel aan de inleverdatum.

Ongeveer drie weken na de inleverdatum ligt het tijdschrift bij de kringen op de deurmat en wordt de digitale versie verzonden naar de secretariaten van de aangesloten kringen, verenigingen en stichtingen en op de website geplaatst.

De volgende uitgave verschijnt in juni 2025.

De uiterste inleverdatum hiervoor is **maandag 2 juni 2025**.

Kopij sturen naar: tjeuvanras@brabantsheem.nl

Brabants Heem is de ondersteunende organisatie voor 127 zelfstandige Brabantse heemkundekringen en erfgoedverenigingen. De stichting organiseert in samenwerking met andere organisaties cursussen, workshops en studiedagen, zet netwerken op en geeft adviezen. Dat alles om de deskundigheid van de kringleden te bevorderen op alle terreinen waar dat nodig is. Verder stimuleert Brabants Heem nieuwe initiatieven en onderlinge samenwerking.

Website: www.brabantsheem.nl

Facebook: www.facebook.com/brabantsheem

Uitgave: Brabants Heem, Postbus 1203, 5200BG 's-Hertogenbosch.

Eindredactie: Tjeu van Ras

Kopij sturen naar: tjeuvanras@brabantsheem.nl

Foto's: Naamsvermelding bij de foto, overige merendeels uit collecties van de heemkundekringen.

Ontwerp: Peter van Gerwen

gerwen online en offline reclame

Drukwerk: Em. De Jong

 Koninklijke
Drukkerij Em. de Jong
Baarle-Nassau

Alle rechten voorbehouden. Niets in deze uitgave mag worden veelevoudigd of openbaar gemaakt, in welke vorm ook. Hetzij elektronisch dan wel mechanisch door fotokopieën, scans of opnamen. Tenzij met voorafgaande toestemming van de uitgever. De uitgever heeft er naar gestreefd om alle copyrights in deze uitgave te regelen. Wie meent alsnog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen.

De Koerier wordt verzonden naar verenigingen instellingen en particulieren. Stichting Brabants Heem wordt geacht daarvoor toestemming te hebben gekregen bij de opgave. De gegevens worden zorgvuldig beheerd en niet aan derden beschikbaar gesteld of voor andere doeleinden gebruikt. Wie wil dat zijn/haar gegevens worden verwijderd kan daarvoor een bericht sturen naar: tjeuvanras@brabantsheem.nl

Bruggenredders in Brabant

Vanaf Lage Zwaluwe tot aan 's-Hertogenbosch verliep vanaf eind negentiende eeuw de 46 km lange Langstraatspoorlijn, in de volksmond 't Bosch' Lijntje of ook de Halve Zolenlijn genoemd. Voor de spoorlijn waren diverse bruggen nodig: bij de Donge, de Baardwijkse Overlaat en bij het Moerputtengebied. De spoordijken en het tracé zijn nog in het landschap aanwezig. En die zijn weer volop in gebruik, zij het nu voor de wandelaars en de fietsers. De stichting Federatie Behoudt de Langstraatspoorbruggen (FBL) wil nog meer, zoals Oost- en West-Brabant via een fietsverbinding over deze vroegere spoorlijn nauwer met elkaar te verbinden. De stichting heeft een beroep gedaan op Europa Nostra, om te voorkomen dat dit erfgoed beschadigd en deels verloren zou gaan.

▀ De bogen op station 's-Hertogenbosch.
(foto collectie FBL)

Een uitgebreid artikel is te lezen op: www.brabantsheem.nl ■